

Dr. Melih IŐIK
Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakóltesi

**MEDENÎ YARGILAMA HUKUKUNDA
DAVANIN KONUSUZ KALMASI**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	VII
TEŞEKKÜR.....	IX
KISALTMALAR.....	XXIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM DAVANIN KONUSUZ KALMASI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

§1. DAVANIN KONUSUZ KALMASI KAVRAMI VE TERMİNOLOJİ.....	5
I. DAVANIN KONUSUZ KALMASI KAVRAMI VE TANIMI....	5
II. DAVANIN KONUSUZ KALMASI İLE İLİŞKİLİ TERMİNOLOJİ.....	15
A. Genel Olarak.....	15
B. Davanın Konusuz Kalması ve Konusuz Kalmaya Yol Açan Vakıa.....	16
C. Davanın Konusuz Kalması ve Dava Konusu (Usûlî Talep)..	18
D. Davanın Konusuz Kalması ve Davanın Konusuz Kaldığı Beyanı	21
E. Davanın Konusuz Kalması ve Konusuz Kalan Davanın Sona Ermesi.....	26
§2. DAVANIN KONUSUZ KALMASINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLEMELER VE TARİHÇE.....	29
I. ALMAN HUKUKUNDA	29
II. İSVİÇRE HUKUKUNDA	33

III. TÜRK HUKUKUNDA	37
§3. DAVANIN KONUSUZ KALMASI KURUMUNUN AMACI VE TARAF MENFAATLERİ	38
§4. “DAVA”NIN KONUSUZ KALMASI VE DİĞER HUKUKÎ KORUNMA YOLLARINDA UYGULAMA ALANI.....	46
I. KONUSUZ KALMANIN DAVA AÇISINDAN UYGULAMA ALANI.....	46
II. KONUSUZ KALMANIN DİĞER HUKUKÎ KORUNMA YOLLARI BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI.....	49

İKİNCİ BÖLÜM
DAVANIN KONUSUZ KALMASININ
ŞARTLARI VE TÜRLERİ

§5. DAVANIN KONUSUZ KALMASININ ŞARTLARI.....	59
I. GENEL OLARAK.....	59
II. DAVANIN USÛLEN CAİZ OLMASI.....	60
III. DAVA DIŞINDA BİR VAKIANIN MEYDANA GELMESİ	68
IV. MEYDANA GELEN BİR VAKIA SONUCU DAVA KONUSU (USÛLÎ TALEP) HAKKINDA HÜKÛM VERİLEBİLME İMKÂNI KALMAMASI.....	73
A. Genel Olarak.....	73
B. Dava Konusu (Usûlî Talep)	75
1. Genel Olarak.....	75
2. Dava Konusu Teorileri.....	77
a. Eski Maddî Hukuk Teorileri.....	77
b. Usûl Hukuku Teorileri.....	79
i. Genel Olarak.....	79
ii. Dava Konusunu Talep Sonucuna Göre Belirleyen Tek Unsurlu Teori	80

iii.	Dava Konusunu Talep Sonucu ve Hayat Olayına Göre Belirleyen Çift Unsurlu Teori.....	81
iv.	Dava Konusunu Üç Unsur ile Açıklayan Teori.....	84
c.	Yeni Maddî Hukuk Teorileri.....	85
d.	Nisbî Dava Teorisi	86
e.	Çekirdek Teori.....	87
3.	Türk Hukukunda Savunulan Teoriler.....	88
C.	Dava Konusunun (Usûlî Talebin) Esasa İlişkin Haklılığının Ortadan Kalkması.....	91
D.	Dava Konusunun (Usûlî Talebin) Dinlebilirliğinin Ortadan Kalkması	100
1.	Genel Olarak Dava Şartları İle Davanın Konusuz Kalması İlişkisi	100
2.	Özel Olarak Hukukî Yarar İle Davanın Konusuz Kalması İlişkisi	109
V.	TARAFLAR ARASINDAKİ UYUŞMAZLIĞIN VE HÜKÜM VERİLMESİNDE MENFAATİN KESİN OLARAK SONA ERMESİ.....	114
VI.	VAKIANIN DAVA DERDESTEKEN MEYDANA GELMESİ 120	
A.	Genel Olarak.....	120
B.	Vakıanın Davanın Açılmasından Sonra Meydana Gelmesi Gerekliği.....	121
C.	Vakıanın Nihai Karar Kesinleşmeden Evvel Meydana Gelmesi Gerekliği.....	131
§6.	DAVANIN KONUSUZ KALMA TÜRLERİ.....	134
I.	DAVANIN DAR VE GENİŞ ANLAMDA KONUSUZ KALMASI AYRIMI.....	134
II.	DAVANIN TAM VE KISMEN KONUSUZ KALMASI AYRIMI	136
III.	DAVANIN GERÇEK VE GERÇEK OLMAYAN KONUSUZ KALMASI AYRIMI.....	138

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DAVANIN KONUSUZ KALMA NEDENLERİ

§7. GENEL OLARAK	143
§8. DAVANIN MADDÎ HUKUKTAN KAYNAKLANAN NEDENLERLE KONUSUZ KALMASI.....	146
I. DAVA İLE ULAŞILMAK İSTENEN SONUCA DAVA DİŞİNDA ULAŞILMASI.....	146
A. Konusu Para Olan Davalarda Talep Sonucunun Yerine Getirilmesi	146
1. Genel Olarak Tam Eda Davasında Talep Sonucunun Yerine Getirilmesi.....	146
2. Kısmî Davada Talep Sonucunun Yerine Getirilmesi ...	156
3. Belirsizlik Alacak Davasında Talep Sonucunun Yerine Getirilmesi.....	161
4. Davaların Yiğilmesi (Objektif Dava Birleşmesi) Bakımından Talep Sonucunun Yerine Getirilmesi	167
5. Terditli Davalarda Talep Sonucunun Yerine Getirilmesi	168
6. Seçimlik Davalarda Talep Sonucunun Yerine Getirilmesi	170
B. Konusu Para Olmayan Davalarda Talep Sonucunun Yerine Getirilmesi.....	172
II. DAVA İLE ULAŞILMAK İSTENEN SONUCUN İMKÂNSIZLAŞMASI.....	179
III. DAVA KONUSUNUN İYİNİYETLİ ÜÇÜNCÜ KİŞİYE DEVRİ HALİNDE DAVANIN DEVRALANA KARŞI DEVAM ETTİRİLMESİ	192
IV. ALACAKLI VE BORÇLU SIFATLARININ BİRLEŞMESİ..	203
V. YENİ BİR HUKUKÎ İŞLEM TESİSİ.....	204
A. Genel Olarak.....	204
B. Sulh Sözleşmesi.....	204
C. İbra.....	213

D. Yenileme	216
VI. KANUN DEĞİŞİKLİĞİ, KANUN HÜKMÜNÜN İPTALİ VE İÇTİHAT DEĞİŞİKLİĞİ	217
A. Genel Olarak.....	217
B. Kanun Değişikliği.....	219
C. Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararı.....	228
D. İçtihat Değişikliği.....	234
VII. TAKASIN TARTIŞMALI DURUMU	235
A. Genel Olarak Takas	235
B. Takasın Davadan Önce İleri Sürülmesi.....	237
C. Şartları Davadan Önce Oluşan Takasın İlk Kez Davada İleri Sürülmesi.....	238
D. Takas Şartlarının Görülmekte Olan Dava Sırasında Oluşması.....	248
VIII. ZAMANAŞIMI DEF'İNİN TARTIŞMALI DURUMU	250
§9. DAVANIN USÛL HUKUKUNDAN KAYNAKLANAN NEDENLERLE KONUSUZ KALMASI.....	256
I. TARAF EHLİYETİNİN SONA ERMESİ.....	256
A. Gerçek Kişilerin Ölümü.....	256
1. Genel Olarak.....	256
2. Dava Konusunun Mirasçuları İlgilendirdiği Davalarda Tarafın Ölümünün Derdest Davaya Etkisi .	262
a. Mirasın Kabulü Halinde İzlenecek Usûl	262
b. Mirasın Reddi Halinde İzlenecek Usûl.....	266
3. Sadece Tarafı İlgilendiren Davalarda Tarafın Ölümünün Derdest Davaya Etkisi.....	271
4. Boşanma veya Evliliğin İptali Davalarında Taraflardan Birinin Ölümü	281
a. Boşanma Davalarında	281
i. Ölümün Boşanma Talebi Bakımından Etkisi.	281

ii. Ölümün Boşanmanın Ekonomik Sonuçlarına İlişkin Talepler Bakımından Etkisi.....	293
b. Evliliğin Butlanı Davalarında.....	297
B. Tüzel Kişilerde Kişiliğin Sona Ermesi	301
II. TARAFLARDAN BİRİNİN İFLÂSİ İLE ORTAYA ÇIKAN DURUM.....	313
III. HUKUKÎ YARARIN ORTADAN KALKMASI	321
A. Tespit Davalarında Hukukî Yararın Sona Ermesi.....	321
B. Eda Davalarında Hukukî Yararın Sona Ermesi	328
C. İnşai Davalarda Hukukî Yararın Sona Ermesi	334
D. Asli Müdahale Davasının Kabulü.....	336
E. İşe İade Davası Bakımından Özellik Arz Eden Durumlar .	339
F. İcra ve İflâs Hukukundan Doğan Dava ve Hukukî Yollarda Hukukî Yararın Sona Ermesi	346

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
DAVANIN KONUSUZ KALDIĞININ
YARGILAMAYA GETİRİLMESİ VE
İNCELENMESİ

§ 10. GENEL OLARAK	361
§ 11. DAVANIN KONUSUZ KALDIĞININ TARAFLARCA YARGILAMAYA GETİRİLMESİ	364
I. DAVANIN KONUSUZ KALDIĞININ TARAFLAR ARASINDA ÇEKİŞMELİ OLMASI: DAVANIN KONUSUZ KALDIĞININ BİR TARAFTA BEYAN EDİLMESİ.....	364
A. Genel Olarak Bir Tarafın Davanın Konusuz Kaldığı Beyanı.....	364
B. Davanın Konusuz Kaldığı Beyanının Hukukî Niteliği	366
1. Alman Hukukunda İleri Sürülen Görüşler.....	366

a. Feragat Teorileri.....	366
b. Davanın İmtiyazlı Geri Alınması Teorisi.....	369
c. Dava Değişikliği Teorisi.....	374
d. Usûlî İnşai Hak Teorisi	386
e. Ön Sorun Teorileri.....	393
i. Schwab'ın Görüşü.....	394
ii. Müller Tochtermann'ın Görüşü	397
iii. Deubner'in Görüşü	398
iv. Assman'ın Görüşü	399
v. Shen'in Görüşü	401
vi. Westermeier'in Görüşü	404
2. İsviçre Hukukunda İleri Sürülen Görüşler	406
3. Türk Hukuku Açısından Davanın Konusuz Kaldığı Beyanının Hukuki Niteliğine İlişkin Değerlendirmemiz.....	408
a. Davanın Konusuz Kaldığı Beyanının Feragatten Ayrılması	409
b. Davanın Konusuz Kaldığı Beyanının Kabulden Ayrılması.....	414
c. Davanın Konusuz Kaldığı Beyanının Davanın Geri Alınmasından Ayrılması.....	421
d. Davanın Konusuz Kaldığı Beyanının Kendine Özgü (Sui Generis) Kurum Olması.....	428
i. Davanın Konusuz Kaldığı Beyanı, Davanın Konusuz Kalmasına Neden Olan Vakıanın Yargılamaya Getirilmesi İradesi İçerir.....	429
ii. Davanın Konusuz Kaldığı Beyanı, Davanın Konusuz Kaldığı Tespit Edilerek Sona Erdirilmesine İlişkin Bir Talebi İçerir.	435
iii. Davanın Konusuz Kaldığı Beyanı, Etki Doğurması İçin Mahkeme Kararına İhtiyaç Duyan Bir Taraf Usûl İşlemidir.....	445
iv. Davacı ve Davalı Davanın Konusuz Kaldığını Beyan Edebilir.	448

C.	Davanın Konusuz Kaldığı Beyanın İleri Sürülmesi ve İncelenmesi.....	455
1.	Genel Olarak Ön Sorun	455
2.	Davanın Konusuz Kaldığı Beyanın Şekli.....	457
3.	Davanın Konusuz Kaldığı Beyanın Zamanı.....	460
4.	Mahkemenin Davanın Konusuz Kaldığı Beyanı Üzerine İnceleme Sürecini Başlatması	464
5.	Karşı Tarafın Davanın Konusuz Kaldığı Beyana İtirazı	470
6.	Davanın Konusuz Kaldığının İspatı ve İspat Yükü	473
7.	Davanın Konusuz Kaldığı Beyanı Hakkında Mahkemenin Karara Varması.....	481
II.	DAVANIN KONUSUZ KALDIĞINA DAİR ÇEKİŞME OLMAMASI: DAVANIN KONUSUZ KALDIĞININ TARAFLARCA BİRLİKTE (İKİ TARAFLI) BEYAN EDİLMESİ.....	492
A.	Genel Olarak Davanın Konusuz Kaldığının Birlikte Beyan Edilmesi.....	492
B.	Davanın Konusuz Kaldığının Birlikte Beyan Edilmesinin Anlamı ve Hukukî Niteliği.....	494
1.	Alman Hukukundaki Durum	494
2.	İsviçre ve Türk Hukukları Bakımından Değerlendirme	501
C.	Davanın Konusuz Kaldığının Birlikte Beyan Edilmesinin Şartları ve Usûlü.....	508
1.	Alman Hukukundaki Durum	508
2.	İsviçre ve Türk Hukukları Bakımından Değerlendirme	515
D.	Davanın Konusuz Kaldığının Birlikte Beyan Edilmesinin Hüküm ve Sonuçları	520
1.	Alman Hukukundaki Durum	520
2.	İsviçre ve Türk Hukukları Bakımından Değerlendirme	524

§ 12. DAVANIN KONUSUZ KALDIĞININ MAHKEME TARAFINDAN KENDİLİĞİNDEN TESPİT EDİLEBİLMESİ...	527
I. GENEL OLARAK.....	527
II. RESEN ARAŞTIRMA İLKESİNİN UYGULANDIĞI DAVALARDA.....	529
III. TARAFLARCA GETİRİLME İLKESİNİN UYGULANDIĞI DAVALARDA	531

BEŞİNCİ BÖLÜM
DAVANIN KONUSUZ KALDIĞINA DAİR
NİHAİ KARAR VE SONUÇLARI

§ 13. DAVANIN KONUSUZ KALMASI NEDENİYLE ESAS HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞI KARARI	539
I. KARARIN VERİLMESİ VE ŞEKLİ	539
II. KARARININ HUKUKÎ NİTELİĞİ.....	545
§ 14. DAVANIN KONUSUZ KALMASI NEDENİYLE ESAS HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞI KARARININ SONUÇLARI.....	554
I. MADDİ ANLAMDA KESİN HÜKÜM ETKİSİ.....	554
A. Genel Olarak.....	554
B. Aynı Davanın Yeniden Görülememesine Yönelik (Olumsuz) Dava Şartı Etkisi	556
C. Bağlayıcı (Olumlu) Etkisi	563
II. YARGILAMA GİDERLERİ HAKKINDA KARAR VERİLMESİ	565
A. Genel Olarak.....	565
B. Alman Hukukunda Yargılama Giderleri Hakkında Karar Verilmesi.....	566
C. İsviçre Hukukunda Yargılama Giderleri Hakkında Karar Verilmesi.....	571

D. Türk Hukukunda Yargılama Giderleri Hakkında Karar Verilmesi.....	574
1. Yargılama Giderlerinden Hangi Tarafın Sorumlulu Olacağıın Tespiti.....	574
2. Yargılama Giderlerinden Hangi Tarafın Sorumlu Olduğuna Dair Kararın Bağlayıcı Etkisi.....	585
3. Davanın Konusuz Kalması Halinde Karar ve İlâm Harcı ile Vekâlet Ücreti.....	588
§ 15. DAVANIN KONUSUZ KALMASI NEDENİYLE ESAS HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞI KARARINA KARŞI KANUN YOLUNA BAŞVURU.....	594
I. GENEL OLARAK.....	594
II. İSTİNAF SEBEPLERİ.....	597
III. İSTİNAF MAHKEMESİNİN VEREBİLECEĞİ KARARLAR.....	602
§ 16. DAVANIN KANUN YOLU AŞAMASINDA KONUSUZ KALMASI HALİNDE VERİLMESİ GEREKEN KARARLAR.....	609
SONUÇ.....	615
KAYNAKÇA.....	625